

Thanh Đạm Tuyệt Ngọc (*Coelogyne mooreana*) Sander ex Rolfe

BÙI XUÂN ĐÁNG

Tại Hội Hoa Lan Quốc Tế, Fascination of International Orchid Show, Costa Mesa, California vào tháng 2, 2008 vừa qua, có một vài gian hàng bày bán những chậu lan Thanh Đạm Tuyệt Ngọc.

Những cây lan này mang tên *Coelogyne mooreana* ‘Brockhurst’ FCC/RHS giá bán từ 80-120 \$USD một chậu, chiều ngang 8” hay là 20 phân. Cây lá xanh tốt xum xuê, hoa to, trắng muốt, nhị vàng, hương thơm ngọt ngào, thực là vô cùng quyến rũ.

Sau đó, vào buổi Tân niên, anh Ngô Long, Hội trưởng Hội Hoa Lan Việt Nam tại Orange County đã mang một vài cây đến bán đấu giá gây quỹ cho hội và đã mang lại cho các hội viên khá nhiều hứng thú trong việc trả giá. Cuối cùng cây lan này đã thuộc về chị Vũ Thị Ngọc, cựu Phó Hội trưởng.

Thanh Đạm Tuyệt Ngọc là một cây đặc hữu của Việt Nam, thường mọc ở Đà Lạt, Nha Trang và Quảng Trị, trên cao độ khoảng 1,300 thước. Wilhelm Micholitz đã tìm thấy ở ngọn núi Lang Bian, gần Đà Lạt, và gửi về cho Sander và người con tại St. Albans, Anh Quốc. Cây lan này nở hoa và đoạt giải nhất của Hoàng gia (FCC/RHS) vào năm 1905. Frederick Sander đặt tên *Coelogyne mooreana* để vinh danh F. W. Moore, Giám đốc vườn thảo mộc Glasnevin tại Dublin. Robert Rolfe là người đã mô tả cây lan này trên thông tri của viện thảo mộc Kew, Anh Quốc, vào năm 1907 với tên *Coelogyne mooreana* ‘Brockhurst’. Điều lạ lùng nhất là cây lan đẹp và dễ trồng như vậy mà mãi đến năm 1972 nguyệt san Orchid của Hội Hoa Lan Hoa Kỳ và tờ Orchid Digest mới có hình ảnh của cây lan này.

Thanh Đạm Tuyệt Ngọc mọc từng cụm. Củ cao 5-7 phân, có 2 chiếc lá mềm, xanh bóng dài từ 30- 40 phân, rộng 2.5-3.5 phân. Dò hoa mọc từ giữa mầm non, lên thẳng cao 25-40 phân, mang theo 4-8 hoa, ngang từ 6-10 phân. Hoa trắng nhị vàng cam có hương thơm, nở vào mùa Xuân.

Hội viên Hội Hoa Lan Việt Nam tại vùng Tiểu Saigon ít ra cũng có 5-7 người có cây lan quý giá này. Sau đây là kinh nghiệm nuôi trồng cây lan tuy rằng là đặc hữu của Việt Nam nhưng đã có mặt trên khắp đại lục từ 100 năm qua.

NHIỆT ĐỘ

Mùa Hè, ban ngày từ 75-80°F (hay 24-27°C) và ban đêm vào khoảng 62°F (hay 17°C) với sự cách biệt giữa ngày và đêm từ 10-14°F (hay 6- 8°C).

Mùa Đông ban ngày từ 75-80°F (hay 24-27°C) và ban đêm 53-55°F (hay 12-13°C) với sự cách biệt từ 23-25°F (hay 13-14°C).

ÁNH SÁNG

Từ 1500-2000 ánh nến (fc) tức là phải để ở chỗ rợp mát từ mùa Xuân cho đến mùa Thu. Tại môi trường thiên nhiên, mùa Đông là mùa cây lan có nhiều ánh nắng hơn, bởi vì các cây cối chung quanh đã bị rụng lá.

ĐỘ ẨM

Mùa Hè, lan cần độ ẩm thật cao từ 70-80 %, mùa Đông có thể hạ xuống 40-50%.

THOÁNG GIÓ

Lan cần phải thật thoáng gió nếu không sẽ dễ bị nhiễm bệnh.

TƯỚI NƯỚC

Tại Việt Nam, suốt mùa mưa từ tháng 4-6, cây lan lúc nào cũng ướt đẫm và lại rất khô vào mùa Đông. Theo quy luật chung, tưới nhiều khi cây non mọc và bớt tưới vào mùa thu khi cây đã ngưng tăng trưởng. Mùa Đông chỉ tưới sơ qua hoặc phun nước vào buổi sáng. Khi thấy củ bị nhăn nheo hay lá bị héo, đó là dấu hiệu của sự thiếu nước và thiếu độ ẩm. Trái lại nếu củ lúc nào cũng mập tròn sẽ không ra hoa.

Đừng bao giờ để lan bị khô rế vào mùa Hè và mùa Xuân bắt đầu tưới trở lại khi thấy mọc rế mới hay ra mầm non.

BÓN PHÂN

Bón phân 30-10-10 với dung lượng 1/4-1/2 thìa cà phê, cho 4 lít nước và đổi sang 10-30-20 khi bắt đầu mùa Thu, hay có thể dùng phân 15-15-15 quanh năm với liều lượng như trên. Lan không ưa bị đọng muối trong chậu, cho nên mỗi tháng cần xả nước một lần cho sạch, tức là tưới như thường lệ và 1-2 giờ sau tưới thêm một lần nữa, rồi mới bón phân. Khi cây mọc mạnh bón mỗi tuần một lần, khi cây ngưng tăng trưởng bón mỗi tháng một lần.

VẬT LIỆU TRỒNG

Các nhà vườn, thường trồng lan Thanh Đạm và nhiều giống lan khác với rêu (sphagnum moss) để bớt phải tưới nước. Loại rêu này chóng mục nên phải thay chậu tối thiểu 2 năm một lần.

Nên nhớ: Thanh Đạm không ưa bị đụng chạm đến bộ rễ và chỉ nên thay chậu khi rễ bắt đầu mọc. Nhiều người trồng rất thành công với vật liệu như sau:

- 70% rễ cây dương xỉ (tree fern)
- 10% than vụn
- 10% đá bọt (perlite)
- 10% rêu vụn (sphagnum moss).

Placentia 6-2008